

Η γνώση ως αντίδοτο στον «πόλεμο»

Δύο βιβλία για τον φιλόσοφο Μπαρούχ Σπινόζα μας βοηθούν να κατανοήσουμε όσα πρωτόγνωρα συμβαίνουν γύρω μας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ
 ΚΑΡΑΝΤΙΝΑΣ

Της **ΝΟΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ***

«Εάν θέλετε να σας χαμογελάσει η ζωή, πρώτα χαρίστε της την καλή σας διάθεση»

Baruch Spinoza

Τα δύο βιβλία ήταν πάνω στη συρταριέρα του γραφείου. Όπως καθόμουν δεξιά μου. Προσπάθησα, για λίγο, να θυμηθώ, πότε τα άνοιξα τελευταία φορά, ή μάλλον τι ακριβώς έψαχνα, για να τα αναζητήσω σε μια στοιβα από βιβλία –τριάντα ή και περισσότερα– που κρατούσα στο γραφείο και δεν τα μετέφερα στο σπίτι. Μου άρεσε αυτό το «παχνίδι» στα καθημερινά πρωινά ραδιοφωνικά μου σχόλια. Να μπλέκω την επικαιρότητα με μια παραπομπή σε κάτι, που είχα διαβάσει και ήθελα, να μεταφέρω στους ακροατές.

Τα δύο πρώτα βιβλία της στοιβάς ήταν για τον Μπαρούχ Σπινόζα. «Ο Σπινόζα και η Δημοκρατία - Άρns Στυλιανού» (εκδόσεις Πόλις) και «Το θαύμα Σπινόζα ή όταν η φιλοσοφία μπορεί να μας αλλάξει τη ζωή - Φρεντερικ Λενουάρ» (εκδόσεις Πατάκη). Τα έβαλα βιαστικά, όπως και τα υπόλοιπα βιβλία, μέσα στην τσάντα που είχα φέρει μαζί

μου. Δεν ήταν η ώρα για σκέψεις, αναμνήσεις, συγκίνηση. Επρεπε να φύγω γρήγορα από το γραφείο. Να κλείσω την πόρτα, να παραδώσω τα κλειδιά. Να συμπληρώσω το έντυπο παραίτησης από τη δουλειά μου. Να κάνω ακριβώς τις κινήσεις που είχα σκεφτεί, αυτές που είχα αποφασίσει. Ήταν Σάββατο 14 Μαρτίου και η επαγγελματική μου «καραντίνα» μόλις είχε ξεκινήσει.

Δύο εικοσιτετράωρα αργότερα το εμβληματικό για την επιβίωσή μας «Μένουμε σπίτι» έγινε σύνθημα ανάγκης, ευθύνης, ύψιστης προτεραιότητας. Λέξεις όπως «πόλεμος», «κίνδυνος», «ερείπια», «θάνατος», εισέβαλαν στη ρητορική της καθημερινότητάς μας. Και όλα άλλαξαν γύρω μας, μέσα μας, δίπλα μας. Ο χορός με το θυμικό μόλις είχε ξεκινήσει. Και η συλλογική καραντίνα συνέπεσε με την επαγγελματική.

«Ο Σπινόζα και η Δημοκρατία»

**«Θεραπεία», «ελπίδα»!
 Ποτέ άλλοτε αυτές
 οι λέξεις δεν είχαν
 τόσο βαρύ ορθολογικό
 περιεχόμενο.**

πήγε στην άκρη, όσο και αν ο «πολιτικός Σπινόζα», υπό κανονικές συνθήκες, θα ήταν αυτός που θα προτιμούσα, ή θα είχα επιλέξει, να ξαναδιαβάσω. Μου αρέσει πολύ εκείνη η φράση του Ετιέν Μπαλιμπάρ, για τον Σπινόζα, όπως την αποδίδει ο Άρns Στυλιανού: «Αν η

«Αν η πολιτική είναι να παίρνει κανείς θέση σε ό,τι αφορά την επικαιρότητα, να ένας φιλόσοφος για τον οποίο η σοφία και το υπέρτατο αγαθό συνίστανται στο να συλλάβουμε όλα τα επιμέρους πράγματα από τη σκοπιά της αιωνιότητας», έγραψε για τον Σπινόζα (πορτραίτο) ο Ετιέν Μπαλιμπάρ.

πολιτική είναι να παίρνει κανείς θέση σε ό,τι αφορά την επικαιρότητα, να ένας φιλόσοφος για τον οποίο η σοφία και το υπέρτατο αγαθό συνίστανται, στο να συλλάβουμε όλα τα επιμέρους πράγματα, από τη σκοπιά της αιωνιότητας».

Με ξενίζει περισσότερο από πο-

τέ η λέξη «αιωνιότητα», όπως άλλωστε και η πολιτική. Γεγονός μάλλον πρωτόγνωρο για τις συνθήκες, τα ενδιαφέροντά μου. Αλλωστε, όσο περνούν οι μέρες όλο και περισσότερο πια έχω την εντύπωση ότι πολλά είναι εκείνα που θα επανανοματοδοτηθούν. Ακόμα περισ-

σότερα θα είναι εκείνα που θα επανεξετάσουμε: Δημοκρατία, Κράτος, Εξουσία, Πολίτες, Δημόσιο-Ιδιωτικό. Αν επιβιώσουμε από την πανδημία, το πιθανότερο είναι ότι διαφορετικά πια, θα είναι και τα διλήμματα, οι ασκήσεις εργασίας αυτής της νέας «επόμενης μέρας» στις φιλελεύθερες δημοκρατίες.

Είπα, διάβασα, άκουσα πολλές κοινοτοπίες αυτές τις ημέρες. Έχουμε ίσως περισσότερο από ποτέ «δικαιώμα» σε κλισιέ. Απέναντι σε αυτόν τον θανάσιμο κίνδυνο που μας περιβάλλει, πιθανόν η κοινοτοπία μετατρέπεται στη προσωπική και συλλογική «ασφάλεια». Είναι το προσωπικό και συλλογικό «γνωστό» απέναντι στο «άγνωστο».

Φιλοσοφία; Γιατί όχι;

Ξαναδιάβασα τις απορίες του Φρεντερικ Λενουάρ όπως τις διατυπώνει στο βιβλίο του «Το θαύμα Σπινόζα ή όταν η φιλοσοφία μπορεί να μας αλλάξει τη ζωή». (Είναι το βιβλίο που με «κέρδισε» αυτές τις ημέρες). Αναρωτιέται ο Λενουάρ, γιατί ο «νεαρός Μπαρούχ» αποφάσισε, να αφιερωθεί στη φιλοσοφία. Βρίσκει την απάντηση σε μια «εξομολόγηση» του Σπινόζα: «Πράγματι, έβλεπα ότι βρισκόμουν σε μεγάλο κίνδυνο και ότι ήμουν αναγκασμένος να αναζητήσω με όλη μου τη δύναμη μια θεραπεία, όσο αβέβαιη ενδεχομένως κι αν ήταν, όπως δηλαδή ένας ασθενής που, επειδή πάσχει από θανατηφόρα ασθένεια και προβλέπει έναν σίγουρο θάνατο αν δε του χορηγηθεί μια θεραπεία, γι' αυτό αναγκάζεται να την αναζη-

τήσει με όλη του τη δύναμη, αφού άλλωστε σε αυτή την προσπάθειά του βρίσκεται και όλη η ελπίδα του».

«Θεραπεία», «ελπίδα»! Πιστεύω ότι ποτέ άλλοτε αυτές οι λέξεις δεν είχαν τόσο βαρύ ορθολογικό περιεχόμενο και στον αντίποδα μιας μεταφυσικής αντίληψης των γεγονότων, που τόσο πολύ ευδοκίμει σε «Μέρες Αδέσποτες». Αλλωστε, μία από τις πολλές ιδιαιτερότητες των ημερών είναι και αυτή η σύμπτωση πολιτικής και επιστήμης. Η συνύπαρξή τους, η ευεργετική συνακολουθία τους απέναντι στην πανδημία. Ευτυχώς! Είναι η καλή πλευρά αυτή, η φωτεινή μέσα στα σκοτεινά γεγονότα ή το αβέβαιο μέλλον μας.

Μας λείπουν ήδη πολλά, από την καθημερινότητά μας. Πιθανόν το επόμενο διάστημα να μας λείψουν περισσότερα από εκείνα τα μικρά, απλά, καθημερινά της ρουτίνας μας. Μου λείπει η δουλειά μου και εκείνη η αίσθηση της απουσίας μου από την ενημέρωση σε ένα κορυφαίο, καταλυτικό γεγονός. Τις πρώτες ημέρες σκεφτόμουν: Είναι η πρώτη φορά, τα τελευταία τριάντα χρόνια που απουσιάζω από έναν «πόλεμο». Τις πρώτες μόνο ημέρες, γιατί τις επόμενες όλο και περισσότερο σκέφτομαι πια ότι απέναντι σε έναν «πόλεμο», οφείλουμε, αν μη τι άλλο, να μην παίρνουμε τον εαυτό μας τόσο σοβαρά. Πώς το έγραψε ο Σπινόζα; «Να μη κλευάζουμε, να μη θρηνολογούμε, να μην καταφρονούμε, αλλά να κατανοούμε».

* Η κ. Νόννη Καραγιάννη είναι δημοσιογράφος.

